

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Πώς να ασκήσετε τη μετακινούμενη κτηνοτροφία

Περιεχόμενα

1. Μετακίνηση ζώων σε διαφορετικά τοπία
2. Σχέση πολυλειτουργικότητας με οικονομικές δραστηριότητες και δημιουργία συμπράξεων
3. Μετακινούμενη κτηνοτροφία και προκλήσεις
4. Εκπαίδευση στη διαχρονική κτηνοτροφία

Η μετακίνηση των ζώων, ως παραδοσιακός τρόπος μετακίνησης σε διαφορετικά τοπία, δημιουργεί ποικίλες αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπου και φύσης, οι οποίες αντικατοπτρίζονται σε πολλές παραδόσεις και σε μεγάλη ποικιλία προϊόντων. Η εκπαιδευτική ενότητα παρέχει μια εικόνα των οικονομικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με τη μετακινούμενη κτηνοτροφία, οι οποίες δημιουργούν συνέργειες μεταξύ της βιώσιμης χρήσης της γης και της διατήρησης των βιοτόπων, της διαχείρισης της ύδρευσης, της παραγωγής τροφίμων υψηλής αξίας και της παροχής εγκαταστάσεων αναψυχής. Ένας κατάλογος του διαθέσιμου ευρωπαϊκού επίσημου και ανεπίσημου εκπαιδευτικού υλικού εμπλουτίζει τις δυνατότητες (αυτο)μελέτης και καθιστά το υλικό κατάρτισης και εκπαίδευσης διεθνές.

1. Μετακίνηση ζώων σε διαφορετικά τοπία

Η μετακινούμενη κτηνοτροφία είναι μια δραστηριότητα ανθρώπου-ζώου που αλληλεπιδρά με διαφορετικά περιβάλλοντα και τοπία. Είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διατήρηση τοπίων όπως τα αλπικά λιβάδια και οι ερεικώνες. Η μετακινούμενη κτηνοτροφία έχει οικονομικά και κοινωνικά οφέλη για τους κατοίκους, συμβάλλει στη διαχείριση προστατευόμενων βιοτόπων και βοηθά στη διατήρηση του χαρακτήρα του τοπίου. Τα ακόλουθα τοπία με **μετακινούμενη κτηνοτροφία** μπορούν να αναφερθούν:

Alp: Άλπεις: Οι Άλπεις είναι τεράστιες εκτάσεις βοσκοτόπων σε ψηλά βουνά / αλπικά λιβάδια. Το τοπίο των βοσκοτόπων (alp) περιλαμβάνει κτίρια, όπου οι κτηνοτρόφοι, και οι βοσκοί περνούν αρκετούς μήνες. Επιπλέον, το alp είναι συνώνυμο της κοινής γης στα βουνά. Η μετακινούμενη κτηνοτροφία λαμβάνει χώρα μεταξύ τουλάχιστον δύο διαφορετικών υψομέτρων, στην Ελβετία έως και τεσσάρων. Η μετακίνηση σε μεγάλες αποστάσεις γίνεται μεταξύ ενός κύριου οικισμού και ενός εποχιακού οικισμού δύο φορές το χρόνο. Μετά την άφιξη στον εποχιακό οικισμό, η καθημερινή μετακίνηση γίνεται εντός των Άλπεων. Λόγω της αύξησης των θηρευτών, οι βοσκοί ξαναχρησιμοποιούνται στις εκμεταλλεύσεις.

Κοινή γη: Κοινή γη είναι γη που χρησιμοποιείται από την κοινότητα ενός ή περισσότερων δήμων ή (όλων) των κτηνοτρόφων μιας περιοχής. Η κοινή γη εμφανίζεται, για παράδειγμα, σε βουνά και μπορεί να βρίσκεται κοντά σε χωριά. Μερικές φορές περιλαμβάνει (μικρά) δάση. Η κοινή γη δεν είναι ένας συγκεκριμένος τύπος τοπίου αλλά ένα όρος. Υπήρξε η βάση για τη μετακινούμενη κτηνοτροφία, αλλά εξαφανίζεται.

Montado, Dehesa: Dehesa (ισπανικά) ή Montados (πορτογαλικά) είναι Μεσογειακά δασολίβαδα, που συνδυάζουν αυτοφυή δέντρα, όπως πουρνάρι και φελλοφόρο δρυ, με λιβάδια. Η συγκόμωση των δένδρων είναι ανοιχτή αλλά παρέχει σκιά, ενώ τα λιβάδια παρέχουν τροφή. Τα Dehesa/Montados είναι τοπία υψηλής βιοποικιλότητας. Έφτασαν στη μεγαλύτερη έκτασή τους όταν η μετακίνηση σε μεγάλες αποστάσεις ήταν στο μέγιστο. Οι χοίροι για το Jamón Ibérico de Bellota κερδίζουν τουλάχιστον το 40% του ζωντανού τους βάρους μέσω των βελανιδιών (bellota σημαίνει “βελανίδι”) που καταναλώνουν και της πούδους βλάστησης.

Heathland: Είναι εκτεταμένοι ακαλλιέργητοι βοσκότοποι. Οι τυπικοί εδαφικοί τύποι είναι τα Podsoles. Η βλάστηση κυριαρχείται από νάνους ερικάνιους θάμνους, νάνους δρύες και άρκευθο. Οι ερικώνες είναι γενικά θερμότεροι και ξηρότεροι από τους βάλτους. Οι ερικώνες απαντώνται κατά μήκος των ακτών (π.χ. μεσογειακές ακτές), στις πεδιάδες (π.χ. Γερμανία) και στα ψηλά βουνά (π.χ. Γαλλία). Το τοπίο διατηρείται ανοιχτό

με τη βόσκηση και, σε ορισμένες περιπτώσεις, με ελεγχόμενη διαχείριση πυρκαγιών.

Dykes: Τα αναχώματα είναι τεχνητά αναχώματα κατά μήκος των ποταμών και ιδίως των ακτών για την προστασία της γης και των οικισμών από το νερό. Τα πρόβατα είναι απαραίτητα για τη συντήρηση των αναχωμάτων, τη διατήρηση της βλάστησης σε χαμηλό ύψος και τη συμπίεση του εδάφους.

Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά της μετακινούμενης κτηνοτροφίας

	Alp	Montado/Dehesa	Heathland	Dykes
Τύπος μετακινούμενης κτηνοτροφίας	Κατακόρυφη	Οριζόντια	Οριζόντια	Οριζόντια
Προϊόντα	Γάλα, τυρί, κρέας Τοπία ελκυστικά για τον τουρισμό Διαχείριση τοπίου	Γνωστά τοπικά προϊόντα, πχ. προϊόντα κρέατος Διαχείριση τοπίου	Μέλι, κρέας Τοπία ελκυστικά για τον τουρισμό Διαχείριση τοπίου	Προστασία από πλημμύρες Διαχείριση τοπίου
Τυπικό ζωικό κεφάλαιο	Βοοειδή, πρόβατα, αίγες	Χοίρος, βοοειδή (Ισπανία), πρόβατα (Ελλάδα)	Πρόβατα, συχνά ειδικών φυλών, πχ. γερμανικά πρόβατα με λευκή κεφαλή με κέρατα)	Πρόβατα
Περιπτώσιολογικές μελέτες	AT01, FR01, GR01, GR03, GR04, GR05, NO1, NO02, NO04, NO05	ES01		DE03

2. Σχέση πολυλειτουργικότητας με οικονομικές δραστηριότητες και δημιουργία συμπράξεων

Η μετακινούμενη κτηνοτροφία είναι μια πολυλειτουργική δραστηριότητα. Ως εκ τούτου, οι αλληλεπιδράσεις με άλλα επαγγέλματα είναι περισσότερο από ευπρόσδεκτες για την αύξηση των οφελών για όλους τους φορείς (αγρότες, κτηνοτρόφους κ.λπ.) και την κοινωνία. Η πολυλειτουργικότητα εξαρτάται συχνά από τη συμμετοχή των μελών της οικογένειας. Η πολυλειτουργικότητα μπορεί να περιλαμβάνει:

- Παραγωγή γάλακτος και τυριού:** τυπικό χαρακτηριστικό της κάθετης μετακινούμενης κτηνοτροφίας- γάλα παράγεται σε όλες τις μελέτες περιπτώσεων- βλ. τις ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων για παραδείγματα παραγωγής τυριού: DE01, GR05, NO1, NO02, NO04, NO05, SK02
- Παραγωγή και μεταποίηση κρέατος:** τυπικό χαρακτηριστικό της οριζόντιας μετακινούμενης κτηνοτροφίας- βλ. τις ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων για παραδείγματα παραγωγής κρέατος: DE01, DE03, FR01, FR03, GR01, GR03, GR04, GR05, HU01, IT01, NO02
- Τουριστικές δραστηριότητες:** άμεσες πωλήσεις, τροφοδοσία, διαμονή, ξενάγηση- βλ. τις ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων και ένα πρόσθετο παράδειγμα από τη Σλοβακία για παραδείγματα τουριστικών δραστηριοτήτων: AT01, NO02, NO04, NO05, gazdovsky-dvor.com/activity-pre-navstevnikov.xhtml

- **Δραστηριότητες εκπαίδευσης:** στις φάρμες και κατά τη διάρκεια της μετακίνησης- ειδικά η αστική μετακίνηση παίζει σημαντικό ρόλο στην εγκαθίδρυση σχέσεων μεταξύ παιδιών και ζώων (από πού προέρχεται η τροφή) και για θεραπευτικούς λόγους (το χάδι στα ζώα μπορεί να βοηθήσει να ξεπεραστούν τα άγχη κ.λπ.)- βλ. τις ακόλουθες μελέτες περίπτωσης για παραδείγματα δραστηριοτήτων εκπαίδευσης: **FR2, FRO3, ES01, NO02, NO04, NO05, SK02**
- **Προϊόντα μαλλιού:** μαλλί, μονωτικό υλικό, σφαιρίδια, λίπασμα, σύνθετα υλικά πολυμερών-ινών ή απορροφητικά υλικά (για την επεξεργασία της ρύπανσης του νερού), κερατίνη και παράγωγά της (για βιοϋλικά με βάση πρωτεΐνες για την αναγεννητική ιατρική και τα καλλυντικά)- σε πολλές χώρες, το μαλλί προβάτου θεωρείται τοξικό απόβλητο (βλ. ενημερωτικό δελτίο για το μαλλί προβάτου); – βλ. τις ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων και ένα πρόσθετο παράδειγμα από τη Σλοβακία για παραδείγματα προϊόντων μαλλιού: **FRO2, FRO3, sk-sk.facebook.com/Farma-Roziak-180127102095214**
- **Διαχείριση τοπίου:** ένας υψηλός βαθμός βιοποικιλότητας μπορεί να διατηρηθεί μόνο αν η γη διατηρείται ανοιχτή-όλο και περισσότερες χώρες, περιφέρειες ή οργανώσεις προστασίας της φύσης έχουν δημιουργήσει προγράμματα για την πρόσληψη και πληρωμή επαγγελματιών της μετακινούμενης κτηνοτροφίας- δείτε τις ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων για παραδείγματα αμειβόμενης διαχείρισης τοπίου: **DE01, DE03, FRO1, FRO2, HU01, SK03**
- **Διοργάνωση ή/και συμμετοχή σε φεστιβάλ**
- **Παραγωγή σαπουνιού από πρόβειο γάλα**

3. Μετακινούμενη κτηνοτροφία και προκλήσεις

Η ενότητα ασχολείται με προκλήσεις που είναι κοινές για όλες τις χώρες της ΕΕ και αναδεικνύει τις προκλήσεις ανά χώρα. Η δικτύωση και η ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων μέσω καλών πρακτικών ή πλατφορμών ανταλλαγής μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβληματικών καταστάσεων.

Δύσκολη πρόσβαση στο βοσκότοπο, έλλειψη ή/και διαφορετικοί βοσκότοποι και περιορισμοί για τη μεταφορά των ζώων με τα πόδια μέσω οικισμών που έχουν δημιουργηθεί από τους δήμους

Υψηλή γραφειοκρατία (πολυσέλιδα έντυπα, οι διαβάσεις οδών πρέπει να δηλώνονται ημέρες/εβδομάδες νωρίτερα, όλο και περισσότερες διοικητικές εργασίες απαιτούν πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε υπολογιστή)

Λύση:

- Διακανονισμοί: Η εθνική νομοθεσία πρέπει να θεσπίσει κανόνες για τη μεταφορά ζώων με τα πόδια στην ύπαιθρο. Οι κανόνες πρέπει να είναι ίδιοι για όλους τους δήμους.
- Δρόμοι: Στην περίπτωση δρόμων με μεγάλη επισκεψιμότητα, πρέπει να τοποθετηθούν πινακίδες ή/και άλλα είδη ρύθμισης της κυκλοφορίας και δυνατότητες διέλευσης.
- Πρέπει να εφαρμοστούν κανονισμοί στα έγγραφα χωροταξικού/αστικού σχεδιασμού ή σε άλλα έγγραφα στρατηγικού σχεδιασμού, οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί για την επίλυση των συγκρούσεων συμφερόντων.

Marianna Fabbriozoli, 2022, Πάντοβα/IT

Solution:

- Τακτικές συναντήσεις εργασίας των αρμόδιων εθνικών φορέων με αγρότες και άλλες οργανώσεις που ασχολούνται με τη μετακινούμενη κτηνοτροφία για την καλύτερη επικοινωνία, την ανταλλαγή γνώσεων και λύσεων για την απλούστευση της διοίκησης και την προσαρμογή της στην ποικιλομορφία της μετακινούμενης κτηνοτροφίας.
- Η απλούστευση της διοίκησης πρέπει να αντιμετωπιστεί σε εθνικό επίπεδο υπό την εποπτεία των αρμόδιων φορέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, π.χ. ένα ερωτηματολόγιο που σχεδιάζεται από τον αρμόδιο φορέα της ΕΕ και προσαρμόζεται στην εθνική κατάσταση από τους αρμόδιους εθνικούς φορείς θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την αναγνώριση και επίλυση των ζητημάτων υψηλής γραφειοκρατίας.

Έλλειψη δικτύωσης και συνεργασίας

Λύση:

- Οι λύσεις μπορεί να ενσωματωθούν σε εκπαιδευτικά ή άλλα άλλα προγράμματα με πνευματικά δικαιώματα
- Τακτικά εργαστήρια με την τοπική/περιφερειακή κοινότητα της μετακινούμενης κτηνοτροφίας για επικοινωνία, ανταλλαγή γνώσεων και λύσεων. Πρόσκληση διαφορετικών φορέων και επιπέδων, ανάλογα με το θέμα, π.χ:
  - Αγρότες, ιδιοκτήτες τοπικών καταστημάτων, εστιατόρια
  - Εταίροι που παρέχουν χρηματοδότηση και επιχορηγήσεις, με επισκόπηση της εθνικής και κοινοτικής χρηματοδότησης
  - Φοιτητές/νέα γενιά και οι καθηγητές/εκπαιδευτές τους
  - Ομάδες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. WhatsApp /Facebook) για να ανταλλάσσετε απόψεις, να κάνετε ερωτήσεις και να μαθαίνετε από την εμπειρία των άλλων.
- Παροχή οικονομικών μέσων για άτομα που είναι αφοσιωμένα στη διευκόλυνση των ανταλλαγών μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων.

Διοργανώθηκε ένα εργαστήριο στη Σλοβακική Υπηρεσία Περιβάλλοντος στην Banská Bystrica για την επίτευξη μεγαλύτερου αντίκτυπου του έργου TRANSFARM. Ήταν μια πολύ επιτυχημένη εκδήλωση. (Martina Slámová, 2023)

Αύξηση των προκλήσεων με τουρίστες και άλλους ανθρώπους που ασκούν δραστηριότητες αναψυχής (προσέγγιση κοπαδιών, ιδίως νεογέννητων- ατυχήματα με ποιμενικούς σκύλους)

Λύση:

Πληροφορίες σχετικά με τα σκυλιά φύλαξης των βοσκών:

- Πινακίδες που παρέχουν πληροφορίες για τους σκύλους κατά μήκος εκπαιδευτικών τουριστικών διαδρομών και στις εισόδους των προστατευόμενων περιοχών.
- Η εφαρμογή για κινητά λειτουργεί επίσης σε λειτουργία εκτός σύνδεσης (λόγω ασθενούς σήματος σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές) παρέχοντας χάρτη και τη θέση των κοπαδιών με σκύλους. Η λύση αυτή απαιτεί από τους επαγγελματίες της μετακινούμενης κτηνοτροφίας να ενημερώνουν συνεχώς τη θέση του κοπαδιού τους.
- Οι πληροφορίες θα μπορούσαν να ενσωματωθούν σε πίνακες εκπαίδευσης και σε υλικό σχετικά με το “πώς να συμπεριφέρεστε στη φύση” που παρέχεται μερικές φορές στα αεροδρόμια.
- Φυλλάδια σε τουριστικά hotspots, καταλύματα και σημεία τουριστικών πληροφοριών.

Πηγή: Περιφέρεια Savoie στη Γαλλία

Αυξανόμενα προβλήματα με θηρευτές (αρκούδα, λύκος, λύγκας)

Λύση:

Οι επιθέσεις από θηρευτές μπορούν να εξαλειφθούν μόνο εν μέρει. Εάν θέλουμε να διατηρήσουμε τη φύση της μετακινούμενης κτηνοτροφίας, η οποία χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη μετακίνηση των ζώων χωρίς ηλεκτρικούς φράχτες, είναι σημαντικό

- να διαθέτει ένα σταθερό δίκτυο εκτροφένων πιστοποιημένων ποιμενικών σκύλων φύλαξης. Προστατεύουν τα κοπάδια τη νύχτα σε μια προστατευμένη, φυλασσόμενη από σκύλους, καθώς και στα βοσκοτόπια κατά τη διάρκεια της ελεύθερης βόσκησης.
- να διαθέτουν πρόσθετες τεχνολογίες αποτροπής. Ο συνδυασμός τους με την παρουσία ενός ενήλικου και έμπειρου ποιμενικού σκύλου αποτελεί μια εξαιρετικά αποτελεσματική προστασία του ζωικού κεφαλαίου.
- Επιπλέον, σε ορισμένες χώρες πρέπει να αναπτυχθούν άλλες εθνικές λύσεις.

Martina Slámová, 2023, Silica Plateau in the Slovak Karst Mts./SK

Έλλειψη αναγνώρισης/αναγνώρισης (από τους πολίτες και τη διοίκηση)

Λύση:

Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις:

- Στην ύπαιθρο, ευαισθητοποίηση μέσω εκπαιδευτικών μονοπατιών και αγροτουρισμού (συμμετοχή τουριστών σε δραστηριότητες μετακινούμενης κτηνοτροφίας).
- Προώθηση γεωργικών προϊόντων και υπηρεσιών μέσω διαφόρων μέσων ενημέρωσης.
- Εισαγωγή της μετακινούμενης κτηνοτροφίας στα σχολικά προγράμματα σπουδών (γεωγραφία, γεωργία, οικολογία).
- Μουσεία, εκθέσεις και εορταστικές εκδηλώσεις για την ευαισθητοποίηση και την προβολή των ιδιοτήτων και των δεξιοτήτων των επαγγελματιών της μετακινούμενης κτηνοτροφίας.
- Πρόσκληση των επαγγελματιών της μετακινούμενης κτηνοτροφίας σε (διεθνείς) εκθέσεις.

© Bergeries en ville.

Έλλειψη δεξιοτήτων, λόγω έλλειψης εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων, ελλιπούς μεταφοράς γνώσεων και αλλοδαπών κτηνοτρόφων

Λύση:

- Ίδρυση σχολείων μετακινούμενης κτηνοτροφίας εκεί που δεν υπάρχουν.
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών (διαδικτυακοί σύνδεσμοι) σχετικά με την υπάρχουσα επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (τυπική και άτυπη), τα σχολεία και τα επαγγελματικά κέντρα, τις τοπικές ομάδες δράσης και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με το θέμα.
- Επαναπροσδιορισμός των μαθημάτων κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) για ενήλικες που θα ήθελαν να γίνουν επαγγελματίες μετακινούμενοι. Το ΕΚΤ είναι ένα κοινό σχήμα επιχορήγησης στη Σλοβακία κυρίως για τη βελτίωση της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές.
- Χρησιμοποιήστε το ERASMUS+ ή άλλα είδη υποτροφιών κινητικότητας για φοιτητές για να μάθετε από καλές πρακτικές σε διάφορες περιοχές και χώρες.

IL PASTORE È UN GUARDIANO DI FUTURO

21/2/22
SERVIZI ECO-SISTEMICI E RAPPORTI COL TERRITORIO
• LUCIA BENTIGLIANI - Università degli Studi di Torino
• ANTONELLO FRANCAI - Dipartimento del CNR Sardegna
• PASQUALE DIOTTAIO - Università Politecnica delle Marche

28/2/22
PASTORALE E AGRICOLTURA SOSTENIBILI
MONTAGNA E PIANURA, VIE D'ERBA E TUTELA
DEL PATRIMONIO PASTORALE
• ALESSANDRO CILIFFETTI - Università di Bologna della Marche
• MARCO MORONI - Università Politecnica delle Marche

7/3/22
BIO-DIVERSITÀ, SAPERI ZOOTECNICI, RELAZIONE
BIO-EDUCATIVA, SCIENZE ANIMALI
• FABIO FILLA - Università degli Studi del Molise
• ALESSANDRO ROSSETTI - Biologo del Parco Nazionale
del Matese, Molise

Corso di formazione online
per riflettere su pastoralismo,
salvaguardia e rigenerazione
dei territori

// febbraio - aprile 2022 h 16/18/30

PROGRAMMA

14/2/22

PRESENTAZIONE, a cura di MARIA ANTONELLA
ANGERILLI - Dirigente scolastica ICS "G. Garibaldi",
Macerata, PIROLO CORRADI - Istituto storico
Macerata-Cantieri Moroni di Storia

PASCOGGIO, STORIE E PATRIMONI BIO-CULTURALI
DEL PASTORALISMO
• LETIZIA BINDI - Università degli Studi del Molise
• MARCO GIOVANNINI - Università degli Studi di Comerio

14/3/22

POLITICHE E DIRITTI DELLA PASTORALIA
• LINA CALANDRA - Università degli Studi de L'Aquila
• GIOVANANDREA MEMONI - Geometa e autore del
volume "Tassoli di carta"

4/4/22

MULTIFUNZIONALITÀ DELLE AZIENDE E TURISMO
LEGATO ALLA PASTORALIA
• ANGELO DELUOGNANO - Università degli Studi del Molise
BILANCIO E PROSPETTIVE DEL CORSO, a cura di
LETIZIA BINDI, MARVALISA CESANA - Istituto storico
Macerata, GRAZIA DI PETTA - IIS "G. Garibaldi" Macerata

Χαμηλές τιμές αγοράς

Λύση:

- Η απευθείας πώληση στην εκμετάλλευσή συχνά προσφέρει υψηλότερες τιμές.
- Πώληση προϊόντων σε περιφερειακά καταστήματα
- Άμεση πώληση σε τουρίστες, πεζοπόρους, π.χ. σε τελεφερίκ, στάσεις τρένων ή λεωφορείων, διαβάσεις σημαντικών διαδρομών πεζοπορίας, καταφύγια (αν δεν είναι πολύ απομακρυσμένα).
- Η απευθείας πώληση στις φάρμες είναι περιορισμένη λόγω της απομόνωσης τους ωστόσο, θα μπορούσε να είναι ελκυστική για τους τουρίστες και τους πεζοπόρους (Slow Food).
- Τα περιφερειακά καταστήματα έχουν υψηλότερες τιμές, αλλά οι κάτοικοι και οι τουρίστες γνωρίζουν ότι τα προϊόντα είναι υψηλότερης ποιότητας. Συχνά είναι πρόθυμοι να πληρώσουν για υγιεινά αγροτικά προϊόντα και να στηρίξουν την τοπική γεωργία υψηλής αξίας.
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα γεωργικά προϊόντα (ξεκινώντας με την εκπαίδευση στα δημοτικά σχολεία), προβολή και στα δημόσια μέσα ενημέρωσης.
- Αλλαγή της νομοθεσίας της ΕΕ για τη διευκόλυνση της χρήσης περιφερειακών προϊόντων στα δημόσια κυλικεία (σχολεία, πανεπιστήμια, επιχειρήσεις).

Martina Slámová, 2023, Direct sale at a farm Turček/SK

Alexandra Kruse, ψυγείο σε ημερολόγιο για αυτοεξυπηρέτηση, Ελβετικές Άλπεις 2023

Alexandra Kruse, ψυγείο και μικρό κατάστημα αυτοεξυπηρέτησης με τοπικά προϊόντα σε σταθμό τελεφερίκ, Ελβετικές Άλπεις 2023

Η αξία του μαλλιού έχει μειωθεί και σήμερα δεν χρησιμοποιείται αποτελεσματικά στις βιομηχανίες. Θεωρείται τοξικό απόβλητο. Η επεξεργασία του μαλλιού είναι ανεπαρκής και, ως εκ τούτου, η επεξεργασία του μαλλιού έχει σχεδόν εξαφανιστεί σε ορισμένες (ευρωπαϊκές) χώρες.

Λύση:

- Συνέχιση της παραδοσιακής επεξεργασίας μαλλιού ως πόλος έλξης για τους τουρίστες και για εκπαιδευτικούς σκοπούς, ώστε να διατηρηθούν οι ιστορικές γνώσεις και παραδόσεις και να υποστηριχθεί το αίσθημα της περιφερειακής ταυτότητας. Οι άνθρωποι που διατηρούν και μοιράζονται αυτή τη γνώση, πρέπει να πληρώνονται, είτε με τέλη εισόδου είτε με κρατική υποστήριξη.
- Προώθηση καινοτόμων χρήσεων του μαλλιού στις κατασκευές (μόνωση οροφής και πρόσοψης), στον τομέα της φαρμακευτικής και της ευεξίας, ως υλικό οικολογικής συσκευασίας, λίπασμα, σφαιρίδια κ.λπ.
- Υποστήριξη τοπικών, περιφερειακών και εθνικών δραστηριοτήτων μεταποίησης.
- Μεταβαλλόμενοι κανονισμοί της ΕΕ.

Για πληροφορίες σχετικά με το μαλλί και τις εναλλακτικές λύσεις επεξεργασίας ανατρέξτε στο ενημερωτικό δελτίο TRANSFARM για το μαλλί.

Martina Slámová, 2023, Zvolen - Μότβόνα.
Φάρμα Roziak/SK

Εισόδημα ανεπαρκές για να θρέψει μια οικογένεια

Λύση:

Η πολυλειτουργικότητα – η καθιέρωση διαφόρων δραστηριοτήτων – μπορεί να αποτελέσει λύση:

- Είναι δυνατόν να συνδυαστούν, για παράδειγμα, η μελισσοκομία και η μετακινούμενη κτηνοτροφία με τις κατσίκες. Τα προϊόντα της μέλισσας είναι πολύτιμα και εύκολα εμπορεύσιμα.
- Η μετακινούμενη κτηνοτροφία μπορεί να υποστηριχθεί από εθνικά και ευρωπαϊκά κονδύλια για να εξασφαλιστεί η προστατευμένη διαχείριση των βιοτόπων.
- Ένα παράδειγμα πολυλειτουργικότητας από το πολωνικό τμήμα των Καρπαθίων είναι το “wygas kulturowy” – ένα πολιτιστικό-κοινωνικό-οικονομικό μοντέλο ορεινής γεωργίας. Ο κύριος στόχος αυτής της συνεργασίας μεταξύ της προστασίας της φύσης, της διαχείρισης του τοπίου, της οικονομίας και της διατήρησης της τοπικής πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς είναι η διατήρηση του πολιτισμού.

Martina Slámová, 2023, Η βιολογική φάρμα
στη Silická Jablonica, SK

Έλλειψη καταλύματος για τους κτηνοτρόφους κατά τη διάρκεια της μετακίνησης

Λύση:

- Στη Γαλλία, ορισμένοι δήμοι παρέχουν σύγχρονα τροχόσπιτα/καμπίνες ειδικά σχεδιασμένα για εποχικούς υπαλλήλους και μαθητές δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης. Διαθέτουν ηλιακούς συλλέκτες και εγκαταστάσεις πλυσίματος και μπορούν να μεταφερθούν, αν χρειαστεί, με ελικόπτερο.
- Αυτό το είδος καταλύματος περιλαμβάνει μια σειρά από ανέσεις, όπως παροχή νερού, ηλεκτρικό ρεύμα και πρόσβαση στο διαδίκτυο – ένα άνετο μέρος για διαβίωση. Οι φοιτητές μπορούν να δοκιμάσουν ένα τέτοιο σύγχρονο κινητό σπίτι κατά τη διάρκεια των σπουδών τους για να εκπαιδευτούν για τις πραγματικές συνθήκες ζωής σε εποχιακές φάρμες.

Pierre-François Toulze, Praloubeau/FR 2022

Έλλειψη καινοτομίας στις εποχιακές εκμεταλλεύσεις

- Οι ορεινές καλύβες μπορεί να χρειάζονται σύγχρονο εξοπλισμό. Μικρές επενδύσεις (π.χ. φωτοβολταϊκά πάνελ, μικρές ανεμογεννήτριες) μπορούν να είναι πολύ χρήσιμες για απομακρυσμένες εποχιακές αγροικίες. Είναι δυνατόν να αποκτηθεί χρηματοδοτική στήριξη από τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης.
- Στη Σλοβακία, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2022 παρείχε στήριξη (υπομέτρα 6.1 και 6.4).
- Στη Γαλλία, ορισμένες επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν το τοπίο της μετακινούμενης κτηνοτροφίας για τη διαφήμιση των προϊόντων τους χρηματοδότησαν τον εξοπλισμό των ορεινών καλύβων.

Martina Slámová, 2023, Jasov Plateau in the Slovak Karst Mts./SK

Η έλλειψη νερού σε φυσικές ξηρές περιοχές αποτελεί μεγάλο πρόβλημα σε ορισμένα τοπία, κυρίως σε καρστικές περιοχές. Η έλλειψη νερού καθιστά ορισμένους βοσκότοπους άχρηστους.

Λύση:

- Επαναλειτουργία των (ιστορικών) υδάτινων πόρων (βλέπε φωτογραφία) και μεταφορά νερού στους βοσκότοπους με οχήματα.
- Δημιουργία νέων ταμιευτήρων νερού, οι οποίοι θα συγκρατούν το νερό στο τοπίο και θα αποτρέπουν τις πλημμύρες. Διάφορα σχήματα επιχορήγησης υποστηρίζουν τέτοια μέτρα: Προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, INTERREG, LIFE+.

Martina Slámová, 2023, Η λίμνη Lizard– ως υδάτινος πόρος για τους κτηνοτρόφους στο Silica Plateau iSlovak Karst Mts./SK

Οι βοσκότοποι που είναι γεμάτοι θάμνους παρέχουν λιγότερη βοσκήσιμη ύλη, διευκολύνοντας το λύκο να επιτεθεί στα ζώα

Λύση:

- Ο τακτικός καθαρισμός των βοσκοτόπων αποτελεί αποτελεσματική πρόληψη κατά των επιθέσεων αρπακτικών, κυρίως από λύκους.
- Οι βοσκότοποι μπορούν, για παράδειγμα, να καθαρίζονται από φοιτητές στο πλαίσιο τακτικών μαθημάτων κατάρτισης σε αγροκτήματα ή με τεχνικά μέσα.
- Η βιομάζα των θάμνων και των νεαρών δέντρων είναι κατάλληλη για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας. Έτσι, είναι δυνατόν να συναφθεί συμφωνία με εταιρείες επεξεργασίας βιομάζας για την κοπή των θάμνων και τη μεταφορά της βιομάζας στη μονάδα παραγωγής ενέργειας.
- Η βόσκηση από μικτά κοπάδια συντελεί στην καλύτερη διαχείριση των θάμνων

4. Εκπαίδευση στη διαχρονική κτηνοτροφία

Η ίδρυση ειδικών σχολείων μετακινούμενων κτηνοτρόφων/βοσκών υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε έκθεση του 2018. Οι σχολές βοσκής που εστιάζουν στη μετακινούμενη κτηνοτροφία ιδρύονται στα κράτη μέλη όπου αυτό το είδος πρακτικής είναι κοινό. Εκτός από την απασχόληση στην κτηνοτροφία που θα ευνοήσει την ανανέωση των γενεών, η εκπαίδευση ενισχύει την αξιοπρέπεια και την κοινωνική αναγνώριση του παραδοσιακού επαγγέλματος της μετακινούμενης κτηνοτροφίας. Η κατάσταση της εκπαίδευσης διαφέρει πολύ μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών. Ενώ, για παράδειγμα, η Ισπανία και η Γαλλία διαθέτουν ένα καλά ανεπτυγμένο σύστημα σχολών βοσκών, άλλες χώρες έχουν μόνο μία ή λίγες σχολές που περιλαμβάνουν τη μετακινούμενη κτηνοτροφία στα προγράμματα σπουδών τους (π.χ. Σλοβακία και Γερμανία). Ακόμη και η πρότυπη διδασκαλία και κατάρτιση σε πραγματικές φάρμες μπορεί να έρχεται σε έντονη αντίθεση

με την πραγματικότητα που συναντούν οι σπουδαστές μετά την αποφοίτησή τους. Οι παιγνιώδεις και διαδραστικές μορφές εκπαίδευσης μέσω διαγωνισμών ή αγώνων συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης των σπουδαστών και στην προετοιμασία τους για την πραγματική επιχειρηματική δραστηριότητα. Το πρόγραμμα κινητικότητας ERASMUS+ χρηματοδοτεί καλοκαιρινές κατασκηνώσεις για την κατάρτιση των φοιτητών. Οι φοιτητές και οι επαγγελματίες της μετακινούμενης κτηνοτροφίας που αναζητούν παραδείγματα καλών πρακτικών από διάφορες χώρες θα βρουν έμπνευση στις περιπτώσιολογικές μελέτες TRANSFARM. Τέλος, η πρακτική εξάσκηση σε βοσκοτόπια κατά τη διάρκεια μιας θερινής περιόδου είναι πολύ σημαντική για τους φοιτητές. Πρέπει να δοκιμάσουν τις πραγματικές συνθήκες σε εποχιακές εκμεταλλεύσεις.

Ακολουθεί μια συλλογή σύντομων πληροφοριών και διαδικτυακών συνδέσμων σχετικά με σχολές βοσκής και σχολές που περιλαμβάνουν τη μετακινούμενη κτηνοτροφία στα προγράμματα σπουδών τους από τις χώρες που συμμετέχουν στο έργο.

<p>Αυστρία</p> <p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τη μετακινούμενη κτηνοτροφία</p> <p>Τίτλος του προγράμματος κατάρτισης ή σπουδών</p> <p>Weblink & σχόλια</p>	<p>Δεν υπάρχει επίσημη προσφορά VET.</p> <p>Πληροφορίες σχετικά με το πώς να γίνει κανείς κτηνοτρόφος στην Αυστρία στο περιοδικό "Schafe und Ziegen"</p> <p>schafeundziegen.com/.../ausbildungswege-fuer-schaefer</p>
<p>Γαλλία</p> <p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τη μετακινούμενη κτηνοτροφία</p> <p>Τίτλος του προγράμματος κατάρτισης ή σπουδών</p> <p>Weblink & σχόλια</p>	<p>Προσφορές ΕΕΚ σε διάφορα μέρη της Γαλλίας</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VetAgro Sup στο Clermont-Ferrand 2. Κέντρα γεωργικής κατάρτισης και προώθησης CFPPA 3. Δύο γεωργικά λύκεια προσφέρουν λειτουργικές ενότητες <ol style="list-style-type: none"> 1. Συνεχής κατάρτιση, δίπλωμα, μεταπτυχιακά μαθήματα 2. Εκπαίδευση βοσκών στην εκτροφή μηρυκαστικών (Pamiers, Πυρηναία)- εκπαίδευση βοσκών (Besançon, Jura)- εκπαίδευση βοσκών ορεινών βοσκοτόπων (Die, Νότιες Άλπεις- La Côte Saint André, La Motte Servolex, Βόρειες Άλπεις)- εκπαίδευση βοσκών μετακινούμενων βοσκών (Pau και Lannemezan, Πυρηναία)- εκπαίδευση βοσκών πολλαπλών δεξιοτήτων (Montmorot, Jura). 3. "Alpage école" στο Contamine-sur-Arve (Βόρειες Άλπεις) και το λύκειο Carmejane στο Chaffaut Saint-Jurson (Νότιες Άλπεις) για την εκπαίδευση των εκτροφέων προβάτων στην καρδιά της προαλπικής ζώνης <ul style="list-style-type: none"> • en.institut-agro-montpellier.fr/search (στα αγγλικά) • bergerie-nationale.educagri.fr/.../cfppa-centre-de-formation-professionnelle (στα γαλλικά) • epl.contamine.educagri.fr/filiere-agricole (στα γαλλικά) • digne-carmejane.educagri.fr/exploitation-ovine (στα γαλλικά)

<p>Γερμανία</p> <p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τημετακινούμενη κτηνοτροφία</p> <p>Weblink & σχόλια</p>	<p>Επαγγελματική σχολή για την κατάρτιση στο επάγγελμα του κτηνοτρόφου (βοσκός)</p> <p>Berufsbildende Schulen des LK Saalekreis, Standort "Carl Wentzel", Delitzscher Str. 45, 06112 Halle, E-Mail: kontakt.cw@bbs-saalekreis.bildung-lsa.de</p> <p>bbs-saalekreis.bildung-lsa.de</p> <p>Υπάρχει οικοτροφείο για τους συμμετέχοντες</p>
<p>Ελλάδα</p> <p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τημετακινούμενη κτηνοτροφία</p>	<p>Δεν υπάρχει επίσημη προσφορά VET.</p>
<p>Ουγγαρία</p> <p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τημετακινούμενη κτηνοτροφία</p>	<p>Δεν υπάρχει επίσημη προσφορά VET.</p>
<p>Ιταλία</p> <p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τημετακινούμενη κτηνοτροφία</p> <p>Τίτλος του προγράμματος κατάρτισης ή σπουδών</p> <p>Weblink & σχόλια</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εθνική Σχολή Ποιμένων (SNAP) 2. Σχολείο "Young Shepherd" στο Πιεμόντε 3. Σχολή Σαρδηνίας για κτηνοτρόφους 4. Casentino Schools of the Life Project 'Shep4Bio' 5. Διαδικτυακό μάθημα 6. Istituto Agrario di Macerata (Αγροτικό Ινστιτούτο της Macerata) 7. Καθηγήτρια Letizia Bindi (από το Πανεπιστήμιο Σπουδών του Molise) 8. Istituto Storico della Resistenza e dell'Età Contemporanea di Macerata (Macerata) 9. Ινστιτούτο για την ιστορία του κινήματος της Αντίστασης και της σύγχρονης εποχής) 9. Καθηγητές από διάφορα ιταλικά πανεπιστήμια (ιδίως από το Πανεπιστήμιο του Molise) 10. CNR (Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας) 11. Εθνικό Πάρκο Monti Sibillini <p>"Il pastore è un guardiano del futuro" (Ο βοσκός είναι ο φύλακας του μέλλοντος), Στόχος: "προβληματισμός σχετικά με την κτηνοτροφία, την προστασία και την ανόρθωση των εδαφών".</p> <p>Διοργανώνεται από την SNAP (βλ. 1), για πρώτη φορά το 2023 με παγκόσμιους συμμετέχοντες.</p> <p>org.woof.it/.../national-school-of-shepherding (στα αγγλικά)</p> <p>iisgaribaldimacerata.edu.it (στα ιταλικά)</p>

Ακολουθεί μια συλλογή σύντομων πληροφοριών και διαδικτυακών συνδέσμων σχετικά με σχολές βοσκής και σχολές που περιλαμβάνουν τη μετακινούμενη κτηνοτροφία στα προγράμματα σπουδών τους από τις χώρες που συμμετέχουν στο έργο.

Νορβηγία

Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τη μετακινούμενη κτηνοτροφία

1. Σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Sogn Jord- og Hagebruksskule
2. Δευτεροβάθμιο σχολείο Storsteigen videregående skole

Weblink & σχόλια

1. sjh.no
2. storsteigen.vgs.no

Σλοβακία

Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τη μετακινούμενη κτηνοτροφία

1. Δευτεροβάθμιο Επαγγελματικό Σχολείο Pod Bánošom, Banská Bystrica
2. Ένωση εκτροφών αιγοπροβάτων
3. Διαδικτυακό μάθημα
4. Agroinstitute of Nitra, Η κρατική εταιρεία
5. Μια επισκόπηση των σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης στη Σλοβακία είναι διαθέσιμη στην πύλη "A Breeder and a Farmer".

Τίτλος του προγράμματος κατάρτισης ή σπουδών

1. 4584 Η ΟΟ Αγρότης για ορεινές και ημιορεινές περιοχές / 4553 Κ Επιχειρηματίας αγροτικής ανάπτυξης
2. "Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων" από τις 25 Φεβρουαρίου 2022- ετήσια μαθήματα κατάρτισης "Εγχειρίδιο υγιεινής με βάση τις αρχές της ανάλυσης κινδύνων και των κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP) για την παραγωγή" και "πώληση προϊόντων από πρόβειο γάλα σε συνθήκες ορεινής κτηνοτροφίας".

Weblink & σχόλια

1. en.sosbanbb.sk
2. mojbaca.sk/mlady-farmar
3. agroinstitut.sk/en/about-us
4. chovatelahospodar.sk

Ακολουθεί μια συλλογή σύντομων πληροφοριών και διαδικτυακών συνδέσμων σχετικά με σχολές βοσκής και σχολές που περιλαμβάνουν τη μετακινούμενη κτηνοτροφία στα προγράμματα σπουδών τους από τις χώρες που συμμετέχουν στο έργο.

Ισπανία	
<p>Σχολή βοσκών ή σχολή με πρόγραμμα σπουδών για τη μετακινούμενη κτηνοτροφία</p>	<p>Ορισμένα σχολεία βοσκών προσφέρουν μη τυπική εκπαίδευση, κυρίως ιδιωτικά σχολεία που λειτουργούν από ιδρύματα ή μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Π.χ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαδρίτη • Pais Vasco • Αραγονία • Καταλονία • Ανδαλουσία • Extremadura • Κανάρια • Καστίλλη και Λεόν • Καστίλλη-Λα Μάντσα • Μούρθια • Βαλένθια
<p>Τίτλος του προγράμματος κατάρτισης ή σπουδών</p>	<p>Αρκετές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων φορέων, διοργανώνουν μαθήματα για πολύ συγκεκριμένες πτυχές που σχετίζονται με την μετακινούμενη κτηνοτροφία, όπως η τυροκομία, οι κανονιστικές αλλαγές, οι υγειονομικές πτυχές, η ασφάλιση, όπως οι Εθνικές Ενώσεις Αγροτών (ASAJA, COAG και UPA), το δίκτυο τυροκόμων και οι συνεταιρισμοί αγροδιατροφής.</p>
<p>Weblink & σχόλια</p>	<ul style="list-style-type: none"> • escueladepastores.es • gomiztegi.eus • escueladepastoreo.com • escoladepastorsdecatalunya.cat • escueladepastoresdeandalucia.es • fundacion.cooprado.es • aidergc.com/.../escuela-de-ganaderia-y-pastoreo • milcaminos.es/.../actuaciones-concretas • castillalamancha.es/actualidad • carm.es/web/pagina • agronewscomunitatvalenciana.com

